

Адамова Олена Семенівна,

кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри цивільного права Національного університету «Одеська юридична академія»

КРИЗА В ОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИНАХ: ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Криза є невід’ємною частиною людського буття. Досвід, отриманий при переживанні кризи, істотно впливає на становлення особистості, її життєвий шлях. У сучасних умовах життя людини постійно ускладнюється. Стрімкість змін, що відбуваються в світі, поряд з катастрофами, стихійними лихами, терористичними актами ставить перед особистістю складне завдання. З одного боку, людина повинна постійно змінюватися, бути готовою до нових умов, орієнтуватися у великому інформаційному потоці, з іншого – зберігати внутрішню цілісність, стабільність, душевну рівновагу. Життя сучасної людини набуває екстремального характеру [1, с. 3].

На рівні буденної свідомості криза частіше ототожнюється з труднощами, проблемами, які не знаходять свого вирішення. Таким чином, криза ототожнюється з явищами небажаними, які приносять страждання. Саме неоднозначність і складність реальних процесів, що стоять за поняттям «криза», обумовлює суперечливість самого цього поняття.

В. Б. Шпара під кризою розуміє будь-яке раптове переривання нормального ходу подій в житті індивіда або суспільства, яке вимагає переоцінки моделей діяльності і мислення [2, с. 31]. Переривання нормального, звичного плину життя, раптовість такого роду подій породжують кризу в поєднанні з вимогою особистісних змін. Разом з тим, якщо ці зміни відбуваються досить швидко, то криза може не настати.

Л. А. Пергаменщик розглядає кризу як ситуацію емоційного і розумового стресу, що вимагає від людини значної зміни уявлень про світ і про себе за короткий проміжок часу [3, с. 9]. Криза в даному випадку розуміється як якийсь поштовх до значних змін в умовах психологічного стресу і дефіциту часу.

На думку Ф. Е. Василюка, життєві події ведуть до кризи, якщо вони створюють потенційну або актуальну загрозу задоволенню фундаментальних потреб і при цьому ставлять перед індивідом проблему, від якої він не може піти і яку не може вирішити в короткий час і звичним способом [4, с. 23].

Дане трактування кризи та кризової ситуації містить найбільш важливі відмінні риси кризи, її причину. Слід звернути увагу на ряд обставин: 1) криза пов'язана з проблемами задоволення найбільш важливих, фундаментальних потреб людини; 2) криза ставить перед індивідом не повсякденні, а особливо складні проблеми; 3) ці проблеми не піддаються вирішенню звичними способами, в цьому і полягає їх особлива складність, тому вони і часто сприймаються як тупикові життєві ситуації; 4) криза найчастіше представляє собою яскраво виражену вимогу змін.

Криза – це ситуація, яка потребує трансформації особистості, саме це виступає глибинною характеристикою даного явища. Людина стикається не просто з проблемою, а з ситуацією життєвого виклику. Ціна вирішення особливо складних проблем – особистісні зміни. Криза часто виступає примусовим механізмом трансформації особистості. Однак трансформації, зміни особистості пов'язані з певними ризиками. Змінюючись, особистість проходить яскраво виражений період психологічної нестійкості, нестабільності. В. В. Козлов позначає це терміном «дезінтеграція особистості» [5, с. 24].

Отже, криза може бути зрозуміла як найбільш складний механізм адаптації особистості, який дозволяє вирішувати особливо складний клас проблем, які називаються іноді життєвими викликами. Її основними характеристиками є наступні положення: 1) криза пов'язана з проблемами задоволення найбільш важливих, фундаментальних потреб людини; 2) криза ставить перед індивідом не повсякденні, а особливо складні проблеми; 3) ці проблеми не піддаються вирішенню звичними способами, в цьому і полягає їх особлива складність, тому вони і часто сприймаються як тупикові життєві ситуації; 4) криза найчастіше представляє собою яскраво виражену вимогу змін. Криза виступає чітким сигналом необхідності особистісних і поведінкових змін. Переживання кризи тим гостріше, чим більше людина чинить опір тим змінам, що відбувається в її житті. Якщо розглядати кризу не тільки як ситуацію дезадаптації, а як особливо складний механізм адаптації, то відкриваються додаткові можливості для її розуміння і вивчення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Жедунова Л. Г. Психологія личностного кризиса: автореф. дисс. ... д.п.н. Ярославль, 2010. 54 с.